Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist. exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo - Cod. Ettenheim-Münster 359

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Quaestio unica

urn:nbn:de:bsz:31-132384

Visual Library

subalternatę ipsæ à subalternātibus desumunt
sub sensum non cadere sensibilemque māam neque
attingere: Horum aut illarum cū suis subal-
ternantibus convenientia maioris momenti est quā
ea q ex altera parte cū sensibilibus rebus habent
affinitas; ac proinde magis censendæ sunt Mathe-
maticæ quā naturales. Alia quædā argumenta solvunt

Vide Tol: à Tol. loc. cit. q ibidem alia quædam ad hæc
nō parum faventia tradit & explicat.

De quo agit Aristoteles: In cap: 3tio disputatus de causis aggreditur cuius tra-
ctationis eam rōes affert: quia naturalis philosophiæ pro-
tu' est scire et cognoscere per causas quid res sit omnesque affe-
ctiones Entium naturalium ad suos fontes & principia
reducere; quod nemo perfecte atque poterit nisi teneat
~~causas~~ rei usque ad summam et proximam. Capitibus hisce

De quo in reliquis tribus: proxime proprie sequentibus disputat de causis per accidens
de fortuna & casu in 4to quidem quid sint iuxta
veterum opinionem in 5to quid sint secundum rei verita-
tem in 6to quomodo differant quorum capitum sententias
perspicue declarant Toletus & Conimbricenses.

De Fortuna & casu.

Quaestio unica.

Omissis variis fortunæ nominibus omnibusque illis quæ

de fortuna vulgo iam ut Ethnici & poetae olim fa
bulari solebant quae videri sunt apud Pererium l. 9. c. 5. Vid. Pererium.
quippe his fortunam ea significatione quae sequentibus
definitionibus explicat. Fortuna est causa per accidens in Definitio Fortunae ex Arist.
his quae propter electionem alicuius gratia fiunt quae definitio est
Arist. c. 3. textu 52. Alii ut omnes conditiones ad for
tunam requisitas à philosophis comprehendant talem definitio
nem ex Arist. doctrina conficiunt: Fortuna est causa effi Alia defin.
ciens per accidens rerum earum actionum quas in sele
ctionem alicuius gratia suscipiunt effectus aliquis mãa
sua raro eveniens consequitur praeter agentis intentio
nem; qui tamen sit tanti momenti ut per se intendi
ac per electionem aliquid ipsius causa fieri possit. Dicitur Quare dicatur Fortuna causa.
Fortuna causa ut distinguatur ab illa vulgari accep
tione qua fortunam pro effectu fortuito usurpare
solemus; in qua sententiam Boëtius dixit: Fortuna
seu casus est inopinatus ex causis confluentibus in his
quae ob aliud geruntur eventus. Vel fortuna est effectus
praeter intentionem causarum propter finem agentium proveniens.
Dicitur causa efficiens ut excludantur alia causarum genera; Quare dicatur causa Efficiens.
neque enim potest fortuna esse mãa ut forma nisi remote
et improprie quatenus videlicet causa efficiens ut et effe
ctus ab illa procedens potest materia et forma: nec
potest esse finis cum finalis causa nihil proprie ac physice

agat sed potius ipsum efficiens non suo ad agendum prae
veniat: Est ergo fortuna causa efficiens ut docet
Quare addat efficiens per accidens. quoque Arist. c. 6. textu 85. Addit in definitione effi
ciens per accidens ut excludantur causae efficientes per se.
Accipitur aut causa efficiens per accidens multis modis
Vide Toletum. ut videre est apud Tol. q. 9. fundamento 1o. Dicit
Quare addatur raro illarum contingentium. rarum contingentium &c: ut excludantur actiones illae
quae non fiunt per electionem & deliberationem alicuius
quam: Unde etsi quis cultro digitum vagues sin
ulla deliberatione resecans vulnus sibi infligat re
ctio illa seu potius resecans non fortuna sed casus,
& vulnus non effectus fortuitus sed plane casualis
Quare fortuna vocetur agens propter finem. dr. Vocatur porro fortuna agens propter finem; non
quod fortuna intendat effectum fortuitum sed quod effectus
fortuitus propter sit coniunctus cum effectu qui ab agente
per se intenditur: sic fodiens terram sine dubio spe
ctione propter finem fodit nimirum ut aedificet ut con
dat mortuos sepulchro si iam thesaurum praeter ex
pectationes reperiat thesaurus effectus fortuitus ipse
vero homo fodiens & certum effectum neque domum
ut sepulchrum intenderet fortuna appellatur. Quo
nis igitur fortuna ea ratione ut fortuita est non agat
propter finem necesse tamen est in eo agente quod agit

& quatenus agit ex electione propter finem. Notandum NB.
porro est tametsi fortuna dicatur respectu eorum effectuum
qui raro eveniunt ad excludendum utique eos effectus
qui natura sua sunt aut plerumque contingunt sit enim esse,
etiam per se non tamen effectus quoscunque raro contingentes
esse fortuitos sed eos tantummodo qui ita raro fiunt — Cum Effectus raro contingentes dicantur fortuiti.
ut ad nullam certam & determinatam causam sequan-
tur & ad quos ut ex natura sua nulla causa ordi-
natur ita vicissim ipsi ad nullam sic causam ex
natura sua determinate ordinatur ut patet a the-
sauro qui a fossione non pendet: Si enim ab illa
penderet tunc ut sic ut plerumque poneretur effectus
quod tamen non fieri clarum est. Hinc licet Eclypsis
raro fiat fortuitus tamen effectus non est quia certam
& determinatam causam, sit nempe interpositionem ter-
rae qua posita necessario & infallibiliter ponitur;
Unde illa tantum proprie raro fieri dicuntur quae ad posi- — Alia ratio.
tionem suae causae non necessario sequuntur. Additum
est praeter intentionem agentis cuius causa ex supra — Quare addatur praeter agentis intentionem.
dictis patet: Nam effectus hoc ipso quod intenditur
vel directe vel indirecte vel implicite vel expli-
cite fortuitus esse desinit: Hinc qui actum fortui
intendit intendit quoque potentiam ad expediendum illi actum

& propterea ptim n e effectus fortuitus nec procurans

Quare addat q tn sit tanti momenti. fortuna. Addit deniq; q tn sit tanti momenti

ut excludant effectus p aliunt q tanti ponderis n sunt

ut p se intendi possint ut si qs animi causa ambu-

lans inveniat aviculam unde ait Arist. c. 6. Ea d-

fortuna fieri q caeteroq deliberatione digna cum sint

casu eveniunt qr q iudicio rationis & p electionem

agunt; In deliberatione n non cadunt nisi serali

eiusq momenti.

Quid sit casus. Ad CASUM quod attinet definit is eodem modo

quo fortuna dummodo loco vocis p electionem

ponat vox sine electione seu proposito. Ex quo

patet fortunam esse propriam agentium p electi-

onem & q voluntatem hnt; Casum vero esse com-

munem agentibus p electionem non tn quatenus talia

sunt quam agentibus sine electione: Nam ut supra

diximus vulgo temere insilium dici non fortuna

sed casus est & equus portum vadens atq invitum

re avena reficiens casus & avena refecta effectus

casualis erit. Quod autem dr aliter interdum

Nota bene. casus sequi dum susceptum p finem dicta modo dicen-

dum est ut ut actu suscipiantur p finem ut cer-

te eiusmodi sint ut fieri ac suscipi possint p

finem: Unde si qs indeliberate & p nullum finem

fixē finiar barbā aut sotq oculū sibi eruatesse
etq ille casualis est licet actio illa qua seutq
ē actu ob finem ā fuerit suscepta apta tn̄ est
ut suscipiatr pp finem. Breuit ita definiri poet
fortuna. Fortuna ē cā q̄ aund efficiens in his Definitio Fortunæ
q̄ fiunt ex electiōe raro & pp finē. Casus
hoc mō: Casq ē cā efficiens p̄ accns in his q̄ fiunt sn̄ Defiō Casus.
electiōe raro & pp finem.

Verum circa hæc difficultates oriunt ā pauca: In
primis .n. fortuna vdr et ēē circa eā q̄ fit ad Difficultas 1a.
utrumlibet .i. circa ea q̄ æquē fiunt atq nō fiunt
ut stare n̄ stare sedere nō sedere & c. licet .n.
ut ait Avicēna eiusmodi effectq ā fiat fortuiti rē, Avicennæ opinio.
spectu voluntatis ā qua determinant & imparat, sit
tn̄ fortuiti respectu virtutis motiuæ q̄ est in ani
mali; hinc .n. qa ipsa indifferens est ad ambula
dum & nō ambulandū casu accidit ut sō ambulet
ut nō ambulet. Sed hæc Avicennæ opinio ā phō Hæc opinio nō placet.
usq reijcit: qa effectq ille nō est fortuitq q̄ ple
rumq & frequent fit & p determinatā causam
sequit atq interdū sq ambulare sedere & c. fre
quent & plerumq fiunt determinataq sequunt
causā nempe voluntatē imparantem ā qua pendit
ambulāo secdm determinaōes & operātium. Deinde
sequit hic effectq virtuté motiua ā qua effectiue.

producit quod virtus est causa per se et determinata illius am-
bulationis cum a nulla facultate alia effici possit
cumque semper ac necessario posita virtute in actu sorti-
ponatur ambulatio v.g. eius effectus et ambulare
stare &c: non sit effectus fortuiti seu casuales sed
Obiectio 2da. per se. 2dum argumentum omnis effectus sit aliqua causa per
Solutio. se ergo et fortuiti cum sint effectus. Respondeo omnes effectus
habere aliquam causam per se ut universalem ut particularem: iam
et effectus fortuiti causas universales per se habent: Nam respe-
ctu causarum universalium imprimis vero respectu Dei opt: Max:
non datur effectus fortuiti cum nullus effectus fieri ut
esse possit quem Deus non velit ac intendat. Deinde et
aliae causae universales non sint determinatae ad unum
sed ad omnes effectum secundum materiae dispositionem pro-
ducendum: Ex quo fit illas et omnes effectus intende-
re: particulares vero causae ut ad unum effectum
principaliter producendum determinatae sunt secundum virtutis
suarum limitationem ita hunc solum intendunt ut ignis
ignem aqua aquam: Ex quo fit ut respectu par-
ticularium causarum multi effectus fortuiti et casu-
ales evenire possint. Non posse autem respectu Dei
Probatur respectu Dei nihil posse fortuitum esse. aliquam casu aut fortuito fieri his verbis ex D.
Augustino 3tio de trinitate cap. 4 potius ostendunt
Conimbr: q. de fortuna art. 1. Nihil in ista tota crea-
tura amplissima immensaque republica est q. non

d interiori atque intelligibili aula summi imperatoris aut
iubeatur aut permittatur. Idipsum ab eodem in lib:
83. quaestionum q. 34. sic probatur: Quicquid casu fit te-
mere fit; quicquid temere fit non providentia fit;
sed extra divinam providentiam regulatum nihil accidit:
ergo respectu illius nihil temere aut vere fortuita
potest accidere. Patet et inde quia si quid sine compa-
ratione Dei fortuito contingeret posset dici esse
causa per accidens alicuius effectus. Sed hoc fieri non potest;
tum quia omnis causa per accidens sit alia nobiliore
ad quam revocatur; tum quia quod est causa per accidens
influens incurrit in effectum quod in Deum non cadit.
Si dicas omnem effectum univocum debere esse a causa particulari — Obiectio
ergo omnis effectus habet causam particularem per se. Respondeo ne- — Solutio.
gando consequentiam nam per accidens et non per se accipit ta-
lis effectus esse a causa particulari. 3m Argumentum — Obiectio 3tia.
Effectus fortuitus per se pendet a fortuna ergo fortuna
est causa per se et non per accidens. Resp: indefinite — Solutio.
loquendo verum esse antecedens nam effectus fortuitus non potest
provenire ab alia causa quam a fortuna; non est tamen
fortuna causa per se definite loquendo quasi scilicet
a tali fortuna v.g. ut ab ambulatione inventio the-
sauri dependeat. 4m Argumentum Cum thesaurus — Obiectio 4ta
repertus ab eo qui fodit terram causa illius effectus est
determinata et nota cum non sit alia quam ipsa

terea fossio: quia fortuna non est causa indeterminata et incerta. Resp. Dico etsi haec causa propter quam nunc repertus est thesaurus sit nota et determinata postquam repertus est causa tamen omnes propter quas reperiri potest thesaurus infinitae sunt et indeterminatae nam thesaurum invenire in multis et infinitis causis accidit aut

Solutio

inventionem thesauri. Deinde dico etiam post inventionem thesauri causam non esse determinatam, falsum

Alia solutio

non est quod fossio v.g. sit determinata causa sed tamen determinate et certo a nobis cognoscitur post inventionem thesauri causa incerta est

ante. Notandum porro quod hoc 2do libro

N.B.

textu 53. dicit Actor intellectum et fortunam circa idem versari; quia illud tamen agens quod intellectu praeditum est quatenus ex electione agit fortuna dici potest: recte in Ethicis com. dicit posse fortunam accidere ex defectu intellectus quia non potest providere omnia futura neque quod potest eius intentionem accidat. Unde non ineleganter 2do magnorum moralium c. 8 dicit Arist. Ubi multum est intellectus ibi parum esse fortunae et contra: Cum quis n. providentior et sagacior est eo pauciora eveniunt illi praeter expectationes. Huc spectat etiam illud Platonis et idem Sic. Fortunam esse inimicam actionis esse aut sociam et comitem imperitiae &c.

n̄ sint quippe q̄ certis normis ab ītellu ɡstitutis pficiū. Alia q̄ d. fortuna casuq̃ ſtultie asserunt ex dictis ſte ītelligerit.

Cum Fortuna & casu magnā affinitatē ht Fatū q̄ vtrum & quomō detr bri explicat Tol: q. 11. & Vide Tol:
cōit á pħis cū Boētio hoc mō dfinit: Fatum est Dfīo Fati.
inhaerens rebq mobilibq imobilis dispositio p quam divina providentia suis quaq nectit ordinibq.
Quā ut ītelligas nota: Cum Deq causis 2dis mediantibq ferè oēs effectq producat ht eiusmodi Notabi
caarū ordinatio dupliciť ɡsiderari p̄o ut in Deo ē sicq vocatr providentia & dfinit: Rō ordi nis rerū in divina mēte existens. 2do prout ē in causis ordinatis directisq á Deo ad effectq pducendos; qua ex pte pdicta ordinatio ~~qua~~ Fati
roem obtinet. Dr ordo seū dispositio rebq mobi Explicat dfīo Fati.
libq inhaerens qa caē 2dae in se spectatae mutationi ht obnoxiae & in tanū ut illam ptez cadere pnt: Appellatr nihilominq idem ordo imobi lis qa stabilis ē ac firmq n̄ in se ut absolutē ſz relatq ad divinā providentiā ē qua velut fo te profluit. Quamvis aut Fatum formaliť sedm ordinem spectatū sit relatio ɡsiq ordinis adeoq ut sic nihil efficiat efficit tn aliqd

ut pro causis ipsis ordinatis usurpat. cetera

Vide Tol. Vide apud Toletum.

Caput 7.

Capiti huic cum reliquis connexionem optime declarantes, nimirum utique quoniam tam varios causarum modos in prae- cedentibus recensuit, neque quis vide fortassis occasionem capiat existimandi plura esse causarum genera quam 4. unde quaternarium numerum astruit reque confirmat. Nos aliorum consuetum exemplo hic quaestionem quandam dicemusque de causa et ipsius divisione. Deinde ... et sequitur quae venerit brevitate disputabimus.

Quid sit causa.

Quaestio 1a.

De causis agit tum Physicus tum Logicus quoque et Metaphysicus aliter tamen atque aliter. Etenim Logicus agit de causis ea ratione ut sint principia cognoscendi, ... quippe cum scire sit rem per causam cognoscere, et tam demonstratio quam definitio instrumenta duo logica potissima ex causis procedunt. Metaphysicus agit de causis quatenus causa et causatum dividunt ens; siquidem omne ens aut est causa aut causatum. At physicus eo consilio naturalium causarum explicat ut ad naturalium ordinem sint atque ad naturalium rerum cognitionem,

Quomodo Logicus agit de causis.

Quomodo Metaphysicus.

Quomodo physicus.